

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه

و تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۳/جمادی الأول/۱۴۴۵ هـ، ق موافق ۲۶/عرب/۱۴۰۲هـ، ش

رشوت يك عمل بسیار قبیح است که باعث بربادی جامعه میگردد، و در شریعت اسلام برای آن سزاهای سنگینی تعیین شده است

الحمد لله الذي حرّم الرشوة وجعلها من المنكرات، والصلاة والسلام على من توعد عليها بأشد العقوبات، وعلى آله وصحبه أهل المكرمات، أما بعد : قال الله سبحانه وتعالى في محكم كتابه وهو أصدق القائلين: {وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ}. البقرة : (۱۸۸)

شناخت رشوت:

رشوت در لغت: به فتحه (راء) به سه حرکت که کسره، (زیر) مشهور است و به ضمه (پیش) هم یک لغت است که عربها تلفظ میکنند و به فتحه (را) قول لیث است و معنای آن (جعل) است؛ سپس به نظر او رشوت: آن مال مقرر را گفته میشود که به یک کسی حواله کرده شود و کدام حقی بالای او نداشته باشد، یا کسی این مال را به منظور این میدهد که مطابق خواهش آن فیصله کند.

رشوت در اصطلاح: فقهای کرام برای رشوت تعاریفات مختلفی کرده اند، که از جمله تعاریفات خوب آنها به طور ذیل یاد آورمی شویم: (والرشوة مال يعطيه بشرط ان يعينه).

ترجمه:- رشوت آن مالی را گفته میشود که برای حاکم یا کسی دیگر به شرط این داده میشود که به دهنده مال کمک کند.

علامه ابن عابدین رحمة الله عليه اینطور تعریف کرده است: (الرشوة بالكسر ما يعطيه الشخص الحاكم وغيره ليحكم له او يحمله علي ما يريد).

ترجمه:- رشوت به کسره (را) آن چیزی را گفته میشود که شخصی به حاکم و یا شخص مسئول به نیت این بدهد که به نفع او فیصله کند و یا آنچه را آماده کند که رشوت دهنده میخواهد.

رشوت یک عمل ناروای دیرینه است که در اکثر جوامع گذشته مروج بوده و سلسله آن به یهودیت می رسد.

یهود به مرض رشوت مبتلاء بودند و این مرض اجتماعی از دین یهودیت شروع شده است که تا اکنون ادامه دارد.

رشوت عبارت از گرفتن آن مالی است که یک شخص به حاکم وقت و یابه صاحب قدرت بخاطری این مال میدهد که به نفع او فیصله کند و یا او را میدارد بر آنچه که رشوت دهنده میخواهد. [حاشیة ابن عابدین]

رشوت آن مال قبیحی است که حق را باطل و باطل را حق میگرداند و این عمل یک جرمی از جرائم است و از جمله رذالت ها یک رذالت است، انسان به اثر گرفتن رشوت شخصیت خود را از دست میدهد، عزت و بزرگواری خود را زیر پا میکند و خود را به وادی پستی و ذلت می اندازد، زیرا به واسطه رشوت حق ضایع میشود، موازنه از بین میرود، اینطور جامعه همیشه به میراندن ضمیر و خراب کردن وجدان در یک فساد طولانی زندگی میکند؛

از این جهت اسلام از گرفتن رشوت مردم را برحذر میدارد و آنرا حرام می شمارد و در هر حالت آنرا ناروا قرار داده است و کسانی که با آن معامله میکنند یعنی: دهنده، گیرنده و یا رهنمائی کننده، به همه آنها وعده عذاب داده شده است.

رشوت دادن و یا گرفتن یک خیانت بزرگ و ظلم هست و دیگر اینکه رشوت کوشش مردمان مخلص و انکشافات صاحبان فکر را ضایع میکند، پس به جامعه اسلامی لازم است که در برابر این عمل بد مبارزه نمایند؛ زیرا که ضرر این به سائر اقشار جامعه سرایت میکند و جامعه را فاسد نموده و حقوق را پایمال میکند.

پذیرفتن رشوت در واقع ضایع کردن امانت است، رشوت از جمله خطرناکترین فساد اداری است که مقابله با آن فرض بوده و

انتشار رشوت دلیل فساد جامعه است. رشوت آن پدیده بدی است که در وظیفه اخلال را ایجاد میکند و مرتکبین رشوت خائن شمرده میشوند، رشوت عمل ظالمانه و غیر اخلاقی و همکاری نکردن با مردم است. رشوت یک عمل غیر اخلاقی است که جامعه را از بین می برد. رشوت جامعه را برباد میکند و بی باوری را زیاد میکند.

رشوت مانع بزرگ از برای تطبیق قانون الهی است که به ذریعه آن افراد نااهل مقرر میشوند، بناءً دین مقدس اسلام رشوت دهنده و گیرنده و رابطه کننده را ناروا و حرام قرارداد و افرادی که این کار را انجام میدهند ملعون یعنی به (لعنت) گرفتار اند و گنهگار شمرده میشوند، و هر اندازه که وظیفه بزرگ باشد به همان اندازه مسئولیت و گناه زیاد میشود.

الله تعالی رشوت را حرام و عمل ناروا قرار داده است. {وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالِكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ}. البقرة : (۱۸۸)

مفسرین در تفسیر این آیت میگویند: (ولا تصانعوا (أي: لاترشوا) بأموالكم الحکام). الوجیز للواحدی (ص: ۱۵۳)

به طور رشوت مالهای تان را به حکام ندهید.

در این آیت الله جل جلاله انسان ها را از این منع کرده است، که مالهای یک دیگر خود را به طریقه ناروا نخورند و یا به تحت ملکیت خود قرار ندهند. خوردن مال مردم یکی از طریقه های آن رشوت است که مسئولین از عدل و انصاف به ظلم و به بی انصافی می کشاند؛ از همین جهت رشوت حرام قرار داده شد.

در پهلوی این دلائل از صحابه کرام، تابعین، تبع تابعین، علماء و مفسرین اقوال زیادی موجود است که در روشنائی قرآن کریم رشوت حرام شمرده شده است، یکی از صفات بد یهودیت رشوت خوردن بود، از راه رشوت مال را بدست آوردن در واقع تباهی و بربادی انسان است.

الله جل جلاله در باره قباحت رشوت میفرماید: {سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكْأَلُونَ لِلسُّخْتِ فَإِنْ جَاؤُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَصْرِوْكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ} المائدة : ۴۲

ترجمه:- همواره به سخنان دروغ گوش فرامیدهند، مال حرام را بسیار میخورند پس اگر نزد تو بیایند واز تو داوری بخواهند در میان آنها داوری کن یا از آنها روی بگردان و اگر از آنان روی گردانی هر گز نمیتوانند به تو زبانی رسانند و اگر در میان آنها داوری عادلانه کنی ، الله عادلان را دوست میدارد.

و در یک آیت دیگری الله تعالی قباحت رشوت را اینطور بیان کرده است: {وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْأَثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّخْتِ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (۶۲) لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْأَثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّخْتِ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ} المائدة: ۶۲-۶۳

ترجمه:- بسیاری از آنان را می بینی که در گناه و تعدی و خوردن مال حرام بر یکدیگر سبقت می گیرند البته بد است آنچه که میکنند؛ چرا پیشوایان و علماء آنها را از خوردن حرام منع نمی کنند البته بد است آنچه که میکنند.

عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فرموده است: که مراد از (السحت) رشوت است. مصنف عبد الرزاق (۱۴ / ۸)

مفسرین میگویند از این آیت و آیت قبلی سخنان ذیل معلوم میشود:

۱- رشوت گیرنده دزد است.

۲- به رشوت گیرنده خطر کفر است.

۳- رشوت خصلت منافقین و یهود است.

۴- مردم رشوت خور دروغ گو و گوش گیرنده دروغ اند.

۵- رشوت گیرنده در فتنه قرار دارد، زیرا اینها مال حرام را کسب و اخذ میکنند.

۶- قلبهای رشوت گیرندگان پاک نمی باشد.

۷- رشوت گیرندگان همیشه خوار و ذلیل میباشند.

۸- در آخرت از ایشان عذاب سخت است .

رسول الله صلى الله عليه وسلم به رشوت گیرنده و رشوت دهنده به هر دو لعنت کرده است: عن عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما قال: (لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّأْسِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ) رواه ابوداود والترمذي

ترجمه:-- از عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما روایت است او میگوید که: رسول الله صلى الله عليه وسلم به رشوت دهنده و رشوت گیرنده لعنت گفته است.

وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّأْسِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ فِي الْحُكْمِ. (رواه الترمذي

ترجمه:-- از ابوهریره رضي الله عنه روایت است او میگوید که رسول الله صلى الله عليه وسلم به رشوت دهنده و رشوت گیرنده در حکم کردن لعنت گفته است.

رسول الله صلى الله عليه وسلم میفرماید: که تحفه و هدیه به کارمندان دولتی دزدی است.

(عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ هَذَا يَأِي الْعُمَالِ غُلُوبٌ مَسْنَدُ أَحْمَدُ (١٤ / ٣٩)

ترجمه:-- از ابوحمید ساعدي رضي الله عنه روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: به کارمندان دولتی هدایا خیانت و دزدی است.

و در حدیث شریف دیگر آمده است: (عن أبي حميد الساعدي رضي الله عنه قال: استعمل رسول الله صلى الله عليه وسلم رجلاً على صدقات بني سليم يدعي ابن اللثبية، فلما جاء حاسبه قال: هذا مالكم وهذا هدية. فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «فهلأجلست في بيت أبيك وأمك، حتى تأتيك هديتك إن كنت صادقاً» ثم خطبنا فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال: أما بعد، فإنني أستمع الرجل منكم على العمل مما ولاني الله، فيأتي فيقول: هذا مالكم وهذا هدية أهديت لي! أفلا جلس في بيت أبيه وأمه حتى تأتيه هديته، والله لا يأخذ أحد منكم شيئاً بغير حقه، إلا لقي الله يحمله يوم القيامة». «متفق عليه»

ترجمه:-- از ابو حمید ساعدي رضي الله عنه روایت است که میگوید که رسول الله صلى الله عليه وسلم شخصی را از قبیله بنی سلیم برای جمع آوری زکات تعیین کرد و به او مسؤلیت سپرد که نام او ابن لثبیه بود و قتیکه از جمع آوری بازگشت با او محاسبه شد و او گفت که این مال از شما است و این باقی مانده مال برایم تحفه داده شده است، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: چرا در خانه پدر و مادرت نشستنی که برای تو تحایف می آمد اگر راست میگوئی، سپس پیامبر علیه السلام به ما خطبه ارائه کرد: بعد از حمد و ثنای پروردگار فرمودند: اما بعد: من از بین شما یک نفر را به یک کار مامور میگردانم که الله تعالی مرا بر آن متولی گردانده است،

سپس آن شخص می آید و می گوید این مال از شما است و این باقی مانده برایم تحفه داده شده است؛ پس چرا در خانه پدر و مادر خود نمی نشیند تا اینکه تحایف به او برسد، قسم به الله فردی از شما یک چیزی را به ناحق نمی گیرد مگر اینکه با الله تعالی در روز قیامت روبرو میشود و در حالیکه آن مالهارا در پشت خود بار کرده میباشد.

و در حدیث شریف دیگر آمده است که نبی علیه السلام فرموده است: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ لَنَا عَلَى عَمَلٍ فَكْتَمْنَا مِنْهُ مَخِيطًا فَمَا فَوْقَهُ فَهُوَ غُلٌّ يَأْتِي بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). سنن أبی داود-ن (۳/۳۲۷)

ترجمه:- ای مردم! کسیکه از شما کاری را برای ما انجام میدهد و آن شخص از آن کار به اندازه یک تار و یا از آن بیشتر را پنهان کند، آن خیانت است و در روز قیامت حاضر کرده میشود.

واقعه: یکبار اشتهای عمر ابن عبدالعزیز رح به خوردن سیب شد ولی چیزی پیدا نکرد که سیب را بخرد، بارفقای خود روان بود که کسی یک طبق سیب را بطور تحفه برایش داد عمر ابن عبدالعزیز یک دانه سیب را از بین آنها گرفت و بوی کرد سپس این سیب هارا به اهداء کننده واپس داد و به او گفت من به این ها حاجت ندارم، رفقای او گفتند: که حضرت ابوبکر صدیق و عمر ابن الخطاب رضی الله عنهما هدیارا می پذیرفتند و مسترد نمی کردند، عمر ابن عبدالعزیز در جواب گفت: یقیناً از برای آنها هدیه بود اما از برای عمال رشوت است.

اسباب رشوت:

بعضی اسباب رشوت گرفتن قرار ذیل است:

- ۱- ضعف دینداری و نبودن اخلاق.
- ۲- عدم توکل به الله و قناعت نکردن به آنچه که از جانب الله مقرر است.
- ۳- ضعف اقتصادی بعضی کارمندان دولتی .
- ۴- محبت به زیادت مال و سرمایه .
- ۵- ضعف مراقبت و نظارت اداری .
- ۶- ضعف شفافیت در اداره.
- ۷- عدم شنیدن شکایات و عدم رسیدگی به شکایات.
- ۸- سکوت و خاموشی افراد جامعه در اثنای مشاهده منکرات و مبارزه نکردن به علیه منکرات.

فقههای حنفی رشوت را به چهار نوع تقسیم کرده اند:

- ۱- اینکه به گیرنده و دهنده به هردو حرام است، مانند: بدست آوردن منصب قضاء و یا امارت که آنرا از راه رشوت بدست آورد.
- ۲- رشوت گرفتن قاضی در مقابل حکم (فیصله) که در این نوع هم به گیرنده و دهنده به هردو حرام است اگر چه فیصله را به حق بکند؛ زیرا که به حق فیصله کردن بالای قاضی واجب است .

۳- گرفتن مال بخاطر اینکه به حاکم یا قاضی سخن را بشنواند(کار کردن بالای قاضی یا حاکم از نفوذیکه بالای آنها دارد ودرمقابل این کار خود از صاحب مال، مال گرفتن به نیت این که با او فایده برسد ویا از او ضرر را دفع کند)در این نوع رشوت تنها برای گیرنده حرام است .

۴- بخاطر حفاظت جان و مال از شر کسی به او رشوت میدهد، این نوع رشوت به دهنده حلال است و برای گیرنده حرام است ؛ زیرا که دفع ضرر از مسلمان واجب است ودر بدل انجام دادن واجب مال گرفتن جایز نیست. حاشیة ابن عابدین (۳۶۲ /۵)

قابل یاد آوری است که کدام مقدار پول ویا خوراکی که خسر از داماد می گیرد این هم حرام و در (السحت) داخل است.

علامه شامی در این باره میگوید: (وَمِنْ السُّحْتِ : مَا يَأْخُذُهُ الصَّهْرُ مِنَ الْخَتَنِ بِسَبَبِ بِنْتِهِ بِطَيْبِ نَفْسِهِ). رد المحتار (۹۹ /۲۷)

ترجمه:- از جمله مال حرام یکی آن است که خسر از داماد در برابر دختر خود به رضایت و خوشحالی میگیرد.